

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1937 kl. 1 e. m.

Memorial, angående användande av riksbankens vinst för år 1936.

Enligt § 1 i den för bankoutskottet gällande instruktionen åligger det utskottet att till riksdagen meddela yttrande och förslag om användande av den under föregående året upplupna bankovinsten.

I riksstaten för budgetåret 1936/1937 är inkomstiteln andel i riksbankens vinst upptagen med 4,250,000 kronor, vilket belopp avser statens beräknade andel i bankens vinst för år 1936.

Av fullmäktiges i riksbanken protokoll vid sammanträde den 17 december 1936 — av vilket protokoll utdrag tillställts chefen för finansdepartementet och återgivits i 1937 års statsverksproposition (Inkomsterna, sid. 48—50) — framgår, att fullmäktige då beräknade riksbankens vinst för år 1936 till omkring 2¹/₂ miljoner kronor. Av protokollet inhämtas vidare, att en av fullmäktige, ledamoten av riksdagens första kammare S. Stendahl, anfört reservation mot nyssnämnda beslut under framhållande, att riksbankens över-skott å utrikesrörelsen icke borde medräknas i dess vinst utan i stället användas för nedskrivning av kursdifferenskontot. Då den beräknade vinsten å utrikesrörelsen för år 1936 överstigit den beräknade nettovinsten, borde någon vinst å bankens rörelse i dess helhet för detta år icke beräknas.

Chefen för finansdepartementet har i 1937 års statsverksproposition upptagit frågan om beräkningen och dispositionen av riksbankens vinst och därvid anfört följande:

»Vid avgivande av förslag till beräkning av riksbankens vinst för år 1934 uttalade enligt ett till mig överlämnat protokollsutdrag för den 21 november 1933 bankofullmäktige — på sätt framgår av 1934 års statsverksproposition (Inkomsterna, sid. 57) — bland annat, att resultatet av riksbankens verksamhet i dess helhet bleve beroende av de pris, till vilka bankens innehav av guld och valutor komme att försäljas eller bliva bokförda, samt att intill dess läget på valutamarknaden stabiliserats riksbanken borde balansera hela den vinst, som uppstode på dess inhemska, egentliga rörelse.

Denna uppfattning förklarade jag mig, vid anmälan av frågan om beräkningen av ifrågavarande inkomstitel för budgetåret 1934/1935, icke kunna dela. Därest den fortsatta utvecklingen på penningmarknaden skulle medföra, att vid genomförandet av en valutastabilisering en större eller mindre förlust skulle uppstå å de guld- och valutareserver, riksbanken då innehade, syntes frågan om åtgärder för täckande av dylik förlust vid denna tidpunkt få upptagas till prövning av riksdagen. Med hänsyn till arten av en eventuell sådan förlust kunde jag icke finna nödvändigt, att den skulle täckas av riksbankens löpande inkomster. Och att för en dylik eventualitet i

förväg reservera vinstmedel, vilka eljest skulle ha tagits i anspråk för budgetens finansiering, kunde jag i varje fall i dåvarande statsfinansiella läge icke finna riktigt. I överensstämmelse med denna uppfattning utgick jag i den i 1934 års statsverksproposition framlagda finansplanen vid behandlingen av frågan om utfallet av statsregleringen för budgetåret 1933/1934 från den förutsättningen, att hela riksbankens vinst för år 1933 och vissa från föregående år reserverade vinstmedel skulle inlevereras till statsverket.

Mitt här återgivna uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Från principen, att vinstmedel ej böra i förväg reserveras för täckning av den förlust å riksbankens guld- och valutareserver som eventuellt skulle uppstå vid en valutastabilisering, har det av riksbanken hittills tillämpade sättet för bokslutets uppgörande automatiskt medfört vissa avsteg. För närvarande förfäres på följande sätt. Vid inköp av guld bokföres det inköpta partiet till ett pris motsvarande den legala pariteten, eller 2,480 kronor per kilogram. Skillnaden mellan inköps- och bokföringsvärdet debiteras ett för ändamålet upplagt kursdifferenskonto, vilket innebär, att en bokförlust, motsvarande den förlust, som skulle uppstå om kronan stabiliserades vid sitt gamla guldvärde, tillsvidare balanseras. Vid en guldförsäljning åter krediteras kursdifferenskontot skillnaden mellan försäljnings- och bokföringsvärdet.

Om under en viss period försäljning av guld ägt rum till i genomsnitt högre pris än det vartill guld under samma tid förvärvats, framkommer en vinst å riksbankens rörelse. Då, såsom nyss nämnts, skillnaden mellan försäljnings- och bokföringsvärdet krediteras kursdifferenskontot — oavsett hur försäljningspriset förhåller sig till inköpspriset — framträder ifrågavarande rörelsevinst aldrig såsom sådan, emedan den automatiskt går till nedskrivning av den balanserade bokförlusten å riksbankens kvarstående innehav av guld och valutor. Vinstmedlen bli sålunda reserverade för täckning av den eventuella förlust, som skulle uppstå vid en stabilisering vid lägre guldvärde än det nuvarande. Å andra sidan komma vid försäljning realiserade förluster att kvarstå balanserade å kursdifferenskontot.

Den 30 september 1931 hade riksbanken omkring 80,000 kilogram guld bokförda efter det legala värdet, 2,480 kronor per kilogram, till 198.6 miljoner kronor. Återstoden av guldkassan har förvärvats vid olika prislägen. På grund härav ligger ett beräknat medelinköpsvärde av guldkassan högre än det legala värdet men avsevärt under dagsvärdet. Av de av herr Stendahl, enligt nyss återgivna protokollsutdrag, åberopade uppgifterna framgår, att dagsvärdet av riksbankens guldreserver överstiger bokföringsvärdet med i runt tal 410 miljoner kronor, medan den å kursdifferenskontot balanserade bokförlusten uppgår till omkring 240 miljoner kronor. I sistnämnda förlust ingår även det belopp, varmed inköpsvärdet å riksbankens valutor överstiger bokföringsvärdena, vilka ungefär motsvara de gamla pariteterna. Om hela saldot å kursdifferenskontot avdrages från nämnda 410 miljoner kronor, föreligger vid det nuvarande guldpriset en dold värdestegringsvinst av i runt tal 170 miljoner kronor. Även vid ett prisfall på guld av intill 18 procent skulle alltså riksbanken under i övrigt oförändrade omständigheter ha full täckning för den balanserade bokförlusten.

Sedan jämväl de länder, vilka dittills bibehållit en i huvudsak fri valutamarknad och den tidigare guldpariteten, under år 1936 devalverat, utan att därvid guldpriset i pund sterling eller dollars i väsentlig grad rubbats, torde en säkerhetsmarginal av den storlek riksbanken sålunda redovisar få anses fullt tillfredsställande. I detta läge torde böra övervägas, huruvida tillräckliga skäl längre föreligga att från den allmänna, av riksdagen godtagna principen för disposition av riksbankens inkomster undantaga realisations-

vinster på guld, vilka hittills, såsom av det anförda framgått, med den av riksbanken vid vinstberäkningen tillämpade bokföringen reserverats genom nedskrivning å kursdifferenskontot. Mera ändamålsenligt torde vara, att resultatet av riksbankens handel med guld för framtiden redovisas öppet och att frågan om dispositionen av eventuella vinster — beräknade på det sätt som i det föregående angivits eller som eljest vid en närmare utredning kan befinnas lämpligt — varje år vid bokslutet upptages till prövning mot bakgrunden av en bedömning av då föreliggande risker.»

I anslutning till det anförda har departementschefen uttalat lämpligheten av att principerna för riksbankens bokföring av guld nu upptagas till omprövning.

Enligt den av fullmäktige till utskottet avgivna berättelsen angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1936 uppgick riksbankens vinst för detta år till 2,751,025 kronor 81 öre.

Utskottet har ifråga om bankovinsten för år 1936 inhämtat yttrande från fullmäktige i riksbanken, vilka i skrivelse den 13 maj 1937 hemställt, att av vinsten för år 1936 ett belopp av 2,750,000 kronor skulle inlevereras till statsverket, medan återstoden skulle bibehållas åt riksbanken till framtida disposition.

Med berörda skrivelse hava fullmäktige till utskottet överlämnat protokollsutdrag, utvisande att fullmäktigen Stendahl anmält *reservation* mot fullmäktiges förenämnda förslag under åberopande av följande uttalande:

»Nedanstående tabell visar riksbankens innehav av guld och valutor från den $^{31}/_{12}$ 1932 till den $^{30}/_{4}$ 1937 samt kursdifferenskontots utveckling under samma tid (i 1,000-tal kronor).

		främ. valutor bokf.-värde	bokf.-värde	guld dagsvärde	kursdiff. k. bokf.-värde
$^{31}/_{12}$ 1932	.....	214,471	205,979	302,694	¹⁾ 25,392
$^{31}/_{12}$ 1933	.....	448,992	370,339	589,108	102,798
$^{31}/_{12}$ 1934	.....	555,277	351,255	622,805	95,688
$^{31}/_{12}$ 1935	.....	640,599	407,783	723,886	141,551
$^{31}/_{12}$ 1936	.....	719,943	529,205	942,213	241,292
$^{30}/_{4}$ 1937	.....	873,499	531,913	939,118	255,788

Det torde vara obestriddigt, att dylika engagement innebära väsentliga risker och kunna medföra betydliga förluster. Under dylika förhållanden anser jag icke, att vinst å utrikesrörelsen med säkerhet kan konstateras, innan kursdifferenskontot helt utjämnats.

Då den bokförda vinsten för år 1936 utgör kr. 2,751,025:81 men överskottet å utrikesrörelsen var kr. 5,355,722:51, bör sålunda riksbanken icke enligt min mening redovisa någon vinst för 1936, utan i stället kursdifferenskontot krediteras för kr. 2,751,025:81.»

Utskottet tillstyrker fullmäktiges förslag beträffande dispositionen av riksbankens vinst för år 1936. I enlighet härmed skulle av ifrågavarande vinst, utgörande 2,751,025 kronor 81 öre, ett belopp av 2,750,000 kronor inleverera-

Utskottet.

¹⁾ Efter nedskrivning: 19,000.

ras till statsverket och därefter återstående 1,025 kronor 81 öre överförs till räkningen för odisponerade vinstmedel från föregående år.

Vidkommande den av departementschefen berörda frågan om principerna för riksbankens bokföring av guld vill utskottet uttala sin anslutning till den av departementschefen framförda tanken, att dessa principer upptagas till omprövning. Enligt utskottets mening synas fullmäktige böra taga denna fråga under övervägande i samband med uppgörandet av bokslutet för innevarande år.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må besluta, att av riksbankens vinst för år 1936 skall till statsverket under budgetåret 1936/1937 överlämnas ett belopp av 2,750,000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1937.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Ehrnberg**, *Johansson* i Friggeråker, *Ström* i Lidköping, *Bjurström*, *Berling*, *Nilsson* i Mölndal, *von Horn* och *Sundvik*;
från andra kammaren: herrar *Holmgren*, *Lovén*, *Andersson* i Falkenberg, *K. A. Westman*, *Gustavson* i Västerås, *Osberg*, *Andersson* i Lindome och *Johansson* i Djursnäs*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.